

Hon vågar att komma nära med hjälp av kameran. Nu möter du henne en gång i månaden i NWT:s Helg. Filmaren Sara Broos hittar inspiration i Berlin men hjärtat och livet finns i Fryksdalen.

Om att läsa

Jag glömmer aldrig stunden på Värmland bokfestival en tidig novembermorgon förra året. Framför stora scenen på Nöjesfabriken i Karlstad var lokalen fylld av värmländska skolbarn, de flesta kanske runt nio-tolv år gamla.

Ögon som tindrade, förväntan i luften. En liten pojke hade med sig en papperslapp för att fråga om en autograf.

När gästen kom in på scenen jublade och applåderade barnen. Under en timme satt de fullständigt fokuserade, lyssnade, levde sig in och ställde frågor. Det var ingen komiker eller popstjärna som stod där och underhöll, utan en medelålders kvinna; författaren Ingela Korsell som berättade om sitt skrivande. På svaret hur många som läst alla tio böcker i PAX-serien räcktes mängder av händer upp i luften. Jag hade aldrig hört talas om henne.

Det är något stort med att se barn helt hänförda av något, inte minst när det handlar om litteratur.

Min systerson som är nio går och lägger sig en timme tidigare varje kväll för att kunna läsa. Han har läst alla "Harry Potter". Jag tänker på alla böcker från barndomen som lämnat djupa spår i mig och introducerade mig till nya världar; Tolkien, ryska folksagor, Elvisböckerna, Inger Edelfeldt, Maria Gripe, Astrid Lindgren. Min mormor Sigrid bodde i Malmö och läste in sagor som hon regelbundet skickade på kassetband till barnbarnen i Värmland. Posten hade ett särskilt slags kuvert med en gul kassett på 80 - talet som man kunde köpa för cirka tio kronor.

Som 16-åring läste jag mer avancerade böcker. En bok min mormor gav mig förändrade mitt liv; Flanörens Blick. Den boken fick mig att vilja resa ut på egen hand och upptäcka världen, precis som författaren i boken gjorde. Ensam på tåg i Östeuropa bar jag med mig den tunga boken, antecknade i den, strök under.

Tjugo år senare träffade jag författaren till boken Ulf Peter Hallberg när han besökte Mårbacka. Vi blev vänner och jag visade honom mitt sönderlästa exemplar. Hans delvis fiktiva berättelser fick mig att vilja uppleva saker och se världen i verkligheten. Och utifrån mina erfarenheter blev jag sedan tillfrågad att skriva ett förord till nyutgåvan som kommer ut i vår. Cirklar sluts. Litteratur och liv hör samman.

Och så pluggade jag litteraturvetenskap i Lund och förlorade helt lusten att läsa. Böckerna skulle analyseras på löpande band och

"Jag längtar efter att bli helt uppslukad, glömma tid och rum, att helt förlora mig i en berättelse", skriver krönikör Sara Broos.

FOTO: FRISO GENTSCH

det fanns inget utrymme för subjektiva tolkningar. Röda Rummet, alla klassiker. Men läsandet blev till prestation och tempot var högt. Allt skulle redovisas i tentamen och de äldre professorerna på den dammiga institutionen satt inne med de rätta svaren. Dessutom var all litteratur vi läste västerländsk. Inte en enda afrikansk, arabisk eller asiatisk författare.

Vissa läser bara böcker som lovar resultat, till exempel de som finns att köpa på flygplatser som handlar om tio vägar till ett lyckligare liv eller om hur man blir en bättre ledare eller föredrags-hållare. Jag brukar också köpa de böckerna, men orkar ofta inte läsa ut dem. Jag längtar efter att bli helt uppslukad, glömma tid och rum, att helt förlora mig i en berättelse. I Berlin ser man fortfarande folk som läser böcker på tunnelbanan, men det blir alltmer sällsynt. Och själv sitter jag också och stirrar ner i telefonen, saknar ofta ro för att läsa en bok bara för min egen skull.

2012 höll kulturjournalisten Jan Gradvall ett seminarium för Utbildningsradion om bildning om kulturlösheten i Sverige; att konst, litteratur och musik inte värderas lika högt som på många andra platser i världen. I Sverige finns inte heller samma humanistiska bildningstradition som i många andra europeiska länder. Han berättade om hur affärsmän i Paris drar lott för att slippa äta lunch med svenskar; "Ingen vill

äta lunch med svenska affärsmän eftersom de bara kan prata pengar, möjligen golf. Ingen har läst romaner, ingen har sett nån konst och ingen har nån religion." Citatet kom från en fransk affärsmän som beklagade sig över sina svenska kollegor.

På universitet i Austin, Texas måste till exempel alla studenter oavsett vad de utbildar sig till även studera konst, litteratur och musik. På Handelshögskolan i Stockholm har man nu börjat satsa mer på konst och humaniora, för att påverka studenterna till att bli bättre beslutsfattare genom att se världen ur nya perspektiv.

Så mycket i samhället är fokuserat på mätbarhet och resultat, det "matnyttiga", effektiva. Men konst och skönlitteratur måste också kunna existera utan något tydligt mål eller syfte. Resultaten visar sig på andra mer subtila sätt. Hur mäter man effekterna av att något plötsligt är annorlunda, att man ser världen på ett lite annat sätt. Upplevelsen av att bli helt uppslukad, att glömma tid och rum, att helt förlora sig i en berättelse. Och genom att leva sig in i andra människors liv och öden, verkliga eller fiktiva så kanske vi får en större förståelse även för oss själva.

Sara Broos
sara.broos@nwt.se

